

Türkiye’de Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması

Hakan SARAÇ¹

Öz

Bu araştırmanın amacı, 2007-2016 yılları arasında okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin ulusal alanda yapılmış olan çalışmaları içerik analizi yöntemiyle incelemektir. Araştırmada ilgili alanda toplam 133 çalışmaya ulaşılmıştır. Ulusal-uluslararası alanda ulaşılan bu çalışmaların 14’ü doktora tezinden, 43’ü yüksek lisans tezinden ve 76’sı ise hakemli dergilerde yayımlanan makalelerden oluşmaktadır. Araştırmada ilgili alanda ulaşılan çalışmalar tam metin okuması sonucu doküman incelemesi yoluyla araştırmanın künyesi, disiplin alanı, okul dışı öğrenme ortamı, bilimsel araştırma türü, kazanım konusu, yöntemi, çalışma grubu, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri açısından incelenmiştir. Araştırmada incelenen çalışmalara ait tema ve kodlamalar sonucu elde edilen veriler frekans değerleri kullanılarak grafikler halinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda son yıllarda okul dışı öğrenme ortamları üzerine yapılan çalışmaların düzenli olarak arttığı görülmüştür. Yapılan çalışmaların daha çok Fen Bilimleri alanında yayınlanan ve ulusal boyutta taranan dergilerdeki makaleler tarzında olduğu belirlenmiştir. Çalışmalarda gezi/doğa etkinliklerinin ve müze/bilim merkezlerinin daha çok kullanıldığı, genellikle nicel ve betimsel/tarama yöntemlerin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmaların çoğunlukla ortaokul öğrencileri ve öğretmenler ile gerçekleştirildiği, okul dışı öğrenme ortamlarında ortaya çıkan eğitim-öğretim sorunlarının, bu ortamların öğrencilerin ilgi, tutum ve öğrenme ürünlerine etkisinin incelendiği belirlenmiştir. Araştırmalarda, veri toplama aracı olarak genellikle görüşme formlarının, likert tipi ölçeklerin ve başarı testlerinin kullanıldığı, veri analiz yöntemi olarak ise genellikle betimsel ve kestirimsel veri analizlerinin uygulandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Okul dışı öğrenme, eğitim araştırmaları, içerik analizi, informal öğrenme, non-formal öğrenme

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 14.02.2017

Kabul Tarihi: 15.08.2017

E-Yayın Tarihi: 30.08.2017

Researches Related to Outdoor Learning Environments in Turkey: Content Analysis Study

Abstract

The aim of this research is to analyze the work done in the national field related to the extracurricular learning environments by means of content analysis between 2007-2016. A total of 133 studies have been reached in the study area. 14 of these studies, which are reached from the national-international field, are composed of the dissertation thesis, 43 of them are in the master thesis and 76 of them are published in the feminist journals. The themes and encodings of the studies investigated in the study are presented in graphical form using the resulting

Keywords

Outdoor learning, educational research, content analysis, informal learning, non-formal learning

Article Info

Received: 14.02.2017

Accepted: 15.08.2017

¹ Dr., Dumlupınar Üniversitesi, Türkiye, hknsrcmv@gmail.com

frequency values of the data. As a result of the research, it has been seen that studies on non-school learning environments have increased regularly in recent years. It has been determined that the work done is mostly in the form of articles published in the field of Science and scanned in the national dimension. It has been found that during the study trip/nature activities and museum/science centers are mostly used, generally quantitative and descriptive/ scanning methods are used. Furthermore, it has been determined that the education and training problems that occur in the extracurricular learning environments, in which the studies are mostly carried out with middle school students and teachers, and the effects of these environments on the interest, attitude and learning products of the students. In the researches, interview forms, likert type scales and success tests were used as data gathering tools and descriptive and predictive data analyzes were generally applied as data analysis methods.

Online Published: 30.08.2017

GİRİŞ

Eğitim-öğretim alanındaki gelişmelerle birlikte öğrenme ve öğretme yöntem ve tekniklerinde de önemli gelişmeler yaşanmaktadır. Bu faaliyetler artık okul içi ve sınıf ile sınırlı kalmayıp, bu ortamların dışına taşmış ve faydalı olabilecek her türlü okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanabileceği düşüncesi gündeme gelmiştir. Bu kapsamda öncelikle okul ve sınıf içi olarak düşünülen öğrenme ortamları, okul dışı ortamları da kapsayacak şekilde genişletilmiştir (Şimşek, 2011). Okul dışı öğrenme ortamı kavramı; okul sınırları dışında yer alan çeşitli yaşam alanlarından sanal ortamlara kadar birçok alanı kapsamaktadır (Eshach, 2007). Amerikan Ulusal Araştırma Konseyinin (NRC) farklı tarihlerde hazırladıkları raporlar incelendiğinde, Ulusal Bilim Eğitimi standartlarının belirlenmesi ile başlayan sürecin okul dışı öğrenme ortamları ile devam ettiği görülmektedir (NRC, 2012).

Eğitimde en etkili stratejilerin; öğrencinin öğrenmede aktif olarak rol aldığı, yaparak yaşayarak öğrendiği, çevresiyle öğrendiği konuları ilişkilendirdiği ve sosyal yaşantısı ile bağlantılar kurduğu bir öğretim anlayışı olduğu düşünülmektedir. Bu anlayışın en etkili uygulanabildiği yöntemlerden biri ise, son yıllarda "*Okul Dışı Eğitim, Sınıf Dışı Eğitim, Nonformal Eğitim, İnfomal Eğitim*" gibi tanımlamalarla gündeme gelen ve bilginin dış dünyaya temas ile alınması gerektiğini savunan okul dışı öğrenme yöntemleridir (Eshach, 2007). Eğitim-öğretim süreçlerinde yer alan ders/sınıf/okul dışı uygulama ve etkinlikler; gezi-gözlem ve arazi çalışmaları, sosyal, kültürel, endüstriyel ve bilimsel işlevli mekanlara yapılacak gezi ve ziyaretler (müzeler, doğa tarihi müzeleri, bilim ve teknoloji müzeleri, planetaryumlar, botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, meteoroloji istasyonları, su arıtma tesisleri, barajlar, sanayi kuruluşları vb.), sanal gerçeklik uygulamaları, doğa eğitimleri, çevre kulüpleri etkinlikleri, doğrudan mekan ile ilgili ödev ve projeler, sportif etkinlikler, sosyal, kültürel ve bilimsel programlar (sergiler, toplantılar, kongre, panel, konferans ve sempozyumlar) ve yaşam boyu öğrenmeye yönelik mekansal uygulamalar gibi çok geniş alanı kapsamaktadır (Fidan, 2012).

Eshach (2007), okul dışı öğrenme ortamlarını non-formal ve infomal öğrenme olarak iki kategoride sınıflamış ve bu durum Tablo1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Okul Dışı Öğrenme Ortamları (ODÖO)

Okul Dışı Öğrenme Ortamları	1-Non-formal öğrenme	Hayvanat Bahçesi Botanik Bahçesi Müzeler/Bilim Merkezleri Planetaryumlar Geziler/Doğa etkinlikleri Sanayi Kuruluşları Milli Parklar İnteraktif Sergiler Akvaryumlar
	2-İnformal öğrenme	Sokaklar/Oyun Alanları Mobil Cihazlar Ev Ortamı Okullarda ücretsiz faaliyetler Web.2 uygulamaları e-öğrenme

Non-formal öğrenme ortamları belirli zaman aralıklarında ziyaret edilebilen okul dışındaki kurumsal alanlar, informal öğrenme ortamları ise kurumsal özelliği olmayan yakın çevremizde her an ziyaret edilebilecek alanları vurgulanmaktadır (Tal ve Morag, 2009). Non-formal öğrenme ortamları; bireylerin öğrenmesini destekleyen, bilginin yapılandırılması ve geliştirilmesine olanak sağlayan ortamlardır. Bu ortamlarda bireylere rehberlik yapılarak daha etkili bir öğrenme ortamı oluşturulur. İnfomal öğrenme ortamları ise yaşam içinde kendiliğinden oluşan öğrenme süreçlerini kapsayan ortamlardır. Amaçlı ve planlı değil, gelişigüzedir. Birey, karşılaştığı durum ve içinde bulunduğu grubun üyeleriyle etkileşim sonucunda farkında olmadan yeni şeyler öğrenir (Fidan, 2012).

Okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilen etkinlikler, her öğrencinin kendi hızında bilgi edinmesine yardımcı olmakta, öğrenmeyi cesaretlendirmekte (Melber ve Abraham, 1999) ve okuldaki eğitimi desteklemektedir (Gerber, Marek ve Cavallo, 2001). Okul dışı öğrenme ortamlarının bu olumlu etkileri fen bilimleri, sosyal bilimler, matematik ve sanat bilgisi gibi birçok disiplin alanın da görülmektedir. Bu disiplin alanları içerisinde en çok fen ve sosyal bilimler eğitimine katkısı vardır. Çünkü fen ve sosyal bilimler eğitimi; günlük hayatla daha çok bağlantılı, soyut kavramların bulunduğu, canlı ve cansız birçok varlığı kapsayan, araştırma ve incelemeye açık alanlardır (Erten ve Taşçı, 2016).

Okul dışı öğrenme ortamlarının eğitim ve öğretime etkisi üzerine çeşitli disiplin alanlarında birçok çalışma yapılmıştır. Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik yapılan bu çalışmalar; gezilere ve doğal etkinliklere katılan öğretmen ve öğretmen adayları (Balkan Kıyıcı ve Atabek Yiğit, 2010; Bozdoğan, 2015; Güler, 2009; Tatar ve Bağrıyanık, 2012), ilköğretim, ortaöğretim ve lise öğrencileri (Bozdoğan, Okur ve Kasap, 2015; Davidson, 2006; Güler, 2011; Hakverdi Can, 2013) şeklindedir. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamı olarak akvaryum (Falk ve Adelman, 2003), müzeler ve bilim merkezleri (Aktekin, 2008; Sturm ve Bogner, 2010), hayvanat bahçesi (Yavuz, 2012) enerji parkı (Balkan Kıyıcı ve Atabek Yiğit, 2010; Ertaş, Şen ve Parmasızoğlu, 2011), botanik bahçesi (Wiegand, Kubisch ve Heyne, 2013), sanayi kuruluşları (Bozdoğan, Okur ve Kasap, 2015), milli parklar (Güler, 2009) gibi okul dışı ortamlara ilişkin çalışmalara rastlanmaktadır. Bunlara ek olarak okul dışı öğrenme ortamlarına yapılan gezilerin akademik başarı ve tutuma etkisi (Bozdoğan, 2008; Sturm ve Bogner, 2010; Şentürk ve Özdemir, 2014; Yavuz, 2012), okul dışı öğrenme ortamlarının; öğrenciye deneyim kazandırması (Bozdoğan ve Yalçın, 2006; Tatar ve Bağrıyanık, 2012), gözlem becerisi ile kalıcı bilgi edinmeyi sağlaması (Balkan Kıyıcı ve Atabek Yiğit, 2010), öğrencinin günlük hayatla ilişki kurmasını kolaylaştırması (Ertaş, Şen ve Parmasızoğlu, 2011; Tortop ve Özek, 2013), öğrencinin bilişsel ve duyuşsal yönde gelişmesini sağlaması (Berberoğlu ve Uygun, 2013; Güler, 2011; Tatar ve Bağrıyanık,

2012), formal eğitimi desteklemesi (Gerber, Marek ve Cavallo, 2001) ve çevre bilinci oluşturmaya (Berberoğlu ve Uygun, 2013; Karataş, 2011; Yardımcı, 2009) ilişkin çalışmalarda bulunmaktadır.

Alan yazında yapılan çalışmalar, öğretmenlerin okul dışı ortamlardaki öğrenmeye olumlu baktığı ancak çoğunlukla bu ortamları tercih etmediklerini göstermektedir (Carrier, 2009; Tatar ve Bağrıyanık, 2015). Çalışmalarda buna sebep olarak; öğretmenlerin alan gezileri ile ilgili yeterli bilgiye (Güler, 2009) ve özyeterliliğe sahip olmadıkları ve kaygılandıkları ortaya konulmuştur (Bozdoğan, 2015). Ayrıca öğretmenlerin gezi öncesi ve gezi alanında rehberlik yapmadaki yetersizliği (Thomas, 2010), öğretmenlerin zaman, maliyet, sorumluluk ve bürokratik işleri sorun olarak gördükleri (Bozdoğan, 2008; Dillon ve diğ., 2006) belirtilmiştir.

Alan yazın incelendiğinde eğitim-öğretim araştırmaları alanında son yıllarda; “Türkiye’de Çevre Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalar: Bir İçerik Analizi Çalışması” (Kahyaoğlu, 2016), “Hayat boyu öğrenme konusunda yayımlanan tez ve makalelere ilişkin bir içerik analizi: 2000-2015” (Yüksel ve ark, 2016), “Türk fen bilimleri eğitiminde araştırma ve yönelimler: 2005–2014 yılları arası bir içerik analizi” (Kula ve Sadi, 2016), “Fatih projesi üzerine yapılan akademik çalışmaların içerik analizi”, (İslamoğlu, Ursavaş ve Reisoğlu, 2015), “Türkiye’de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000-2009 dönemi makalelerinin içerik analizi” (Göktaş ve ark., 2012), “Türkiye’de çok kültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmalarda eğilim: Bir içerik analizi çalışması” (Günay ve Aydın, 2015), “Program değerlendirme araştırmalarının içerik analizi ve eğilimleri; 2004-2013 yılları arası” (Kurt ve Erdoğan, 2015), “Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009)” (Bıkmaz ve ark, 2013), “Okuma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir içerik analizi” (Akaydın ve Çeçen, 2015), “Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri” (Ozan ve Köse, 2014), “Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik eğitimi kongrelerindeki fizik eğitimi çalışmaları” (Kanlı ve ark., 2014), “Türkiye’de Matematik eğitimi araştırmaları” (Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012) ve “Yapılandırmacı yaklaşım 7e öğrenme halkası modeli ile ilgili yapılan araştırmalar: İçerik analizi çalışması” (Saraç ve Kunt, 2016) konu ve başlıklarında içerik analizi çalışmalarına rastlanmıştır. Ayrıca Erdem’in (2011) “Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz” adlı eğitim araştırmaları alanında benzer bir çalışması da alan yazında mevcuttur.

Alan yazında okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmaların genel olarak değerlendirmesinin yapıldığı içerik analizi araştırmasına rastlanmamıştır. Bu tür araştırmalar, okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar hakkında bilgi sahibi olunması, eksikliklerin ve ihtiyaçların belirlenmesi, araştırılacak önemli konuların ortaya konulması noktasında araştırmacılara fikirler verecektir. Bu durum; okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili yayımlanan bilimsel çalışmaların birçok ölçüt açısından incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu yüzden eğitim araştırmalarında okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalara ait içerik analizinin eğitim araştırmacılarına yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada, okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili 2007-2016 yılları arasında ulusal alanda yapılmış araştırmaların incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır;

1. Araştırmaların yayın türü, yayın yılı ve yayımlanan dergi türü açısından dağılımı nasıldır?
2. Araştırmaların disiplin alanı dağılımı nasıldır?
3. Araştırmalarda kullanılan okul dışı öğrenme ortamları nelerdir?
4. Araştırmaların türü nelerdir?
5. Araştırmaların hedef kazanım konuları nelerdir?

6. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan araştırma desenleri/yöntemleri nelerdir?
7. Araştırmaların örneklem/ çalışma grubu ve büyüklükleri nasıl değişmektedir?
8. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama araçları nelerdir?
9. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri analiz yöntemleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi araştırma yapılan bir konu hakkında bilgi veren her türlü resmi veya özel yazılı materyalin incelenmesi şeklindedir (Creswell, 2005; Şimşek ve Yıldırım, 2011). Sunulan çalışmada incelenen dokümanlar, 2007-2016 yılları arasında araştırmanın amacına uygun olarak okul dışı öğrenme ortamı alanlarına ilişkin ulusal alanda gerçekleştirilen doktora ve yüksek lisans tezleri ile makalelerden oluşmaktadır. Bu çalışmada ulaşılan bilimsel yayınlar daha önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde bu alandaki eğilimlerin belirlenmesi için içerik analize tabii tutulmuştur.

Çalışmanın kapsamı ve süreci

Çalışmada, okul dışı öğrenme ortamı alanları ile ilgili tespit edilen araştırmaların künyesi, disiplin alanı, okul dışı öğrenme ortamı alanları, türü, konusu, yöntemi, örnekleme, veri toplama araçları ve veri analiz yöntemleri incelenmiştir. Çalışmanın verileri 2007-2016 yılları arasında ulusal alanda tam metin olarak ulaşılabilen 14 doktora tezi, 43 yüksek lisan tezi ve 76 makale tespit edilmiştir. Ayrıca lisans üstü tezlerinden üretilmiş olan makaleler karşılıklı taranarak içerik analizine dahil edilmemiştir. İçerik analizi için incelenen çalışma sayısı toplamda 133'dür. Tespit edilen araştırmalara ulusal alanda Google akademi, YÖK tez veri tabanı, ULAKBİM veri tabanı dergileri, uluslararası alanda ERIC, Web of Science veri tabanları taranarak ulaşılmıştır. Çalışmaya dahil edilen araştırmalar Türkçe ve İngilizce dilleri kullanılarak tam metin incelemesi yapılmıştır.

Çalışmanın veri toplama aracı

Okul dışı öğrenme ortamı alanlarına ilişkin yapılan eğitim araştırmalarından çalışmaya dahil edilen araştırmaların tam metin incelemesini yapmak için araştırmacılar tarafından "*Okul Dışı Öğrenme Ortamları Yayın Sınıflama Formu*" (Ek-1) adlı içerik analizi formu hazırlanmıştır. İçerik analizi formu hazırlanırken alanda yapılan eğitim araştırmalarından (Çalık ve Sözbilir, 2014; Saraç ve Kunt, 2016) ve eğitimle ilgili basılı materyallerden esinlenerek araştırmanın amacına uygun şekilde 9 adet tema ve bu temalara ait kodlama basamakları belirlenmiştir. Belirlenen temalar ve ilgili kodlama basamakları şu şekildedir:

- Araştırmanın künyesi: Araştırmanın yayın türü, yılı ve yayınlanan dergi türü.
- Araştırmanın disiplin alanı: Fen bilimleri, hayat bilgisi ve sosyal bilimler vb.
- Okul dışı öğrenme ortamları: Non-formal ve informal öğrenme ortamları.
- Araştırmanın türü: Bilimsel araştırma türü.
- Araştırmanın kazanım konusu: Öğrenme ürünleri, materyal tasarlama, tutum-ilgi-algi vb.
- Araştırmanın yöntemi: Nicel, nitel ve karma.
- Araştırmanın örnekleme: Örneklem alanı ve büyüklüğü
- Araştırmanın veri toplama araçları: Anket, görüşme, gözlem, tutum-ilgi-yetenek vb.
- Araştırmanın veri analiz yöntemi: Nitel veri analizi, nicel veri analizi

Verilerin analizi

Çalışma sonucunda elde edilen verilerin analizinde nitel veri analizi tekniklerinden olan içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Çepni, 2012). Eğitim araştırmalarında içerik analizi; genel olarak yazılı belgeler, günlükler ve görüşme metinlerinin analizinde kullanılmaktadır (Patton, 2002). Bu doğrultuda içerik analizinin çalışmanın amacına uygun olduğu söylenebilir. Çalışma kapsamındaki Türkçe ve İngilizce yayınlanan 133 araştırmanın içerik analizi biyoloji ve sınıf öğretmenliği/öğretimi alanlarında çalışan iki farklı kodlayıcı tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Kodlama formuna yapılan kodlamalar sonrası her iki uzmana ait formlar karşılıklı olarak değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda kodlamaların güvenilirliği, Miles ve Huberman'ın (2002) güvenlik düzeyi formülüne (güvenirlilik = görüş birliği/görüş birliği+ görüş ayrılığı) göre %90 olarak belirlenmiştir. Güvenirlilik düzeyi formülüne göre %70 ve üstü sonuçlar güvenirlilik için yeterli olmaktadır (Şimşek ve Yıldırım, 2011). Bu duruma ek olarak, kodlayıcıların değerlendirilmesindeki anlaşmazlıklar ve uyumsuzluklar karşılıklı tartışılmış ve sonuçta ortak bir noktaya varılmaya çalışılmıştır. Sonuçta, çalışmanın amacına yönelik yapılan kodlamaların güvenilir olduğu söylenebilir. Ayrıca verilerin sunulmasında frekans ve grafiklerle gösterme gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır.

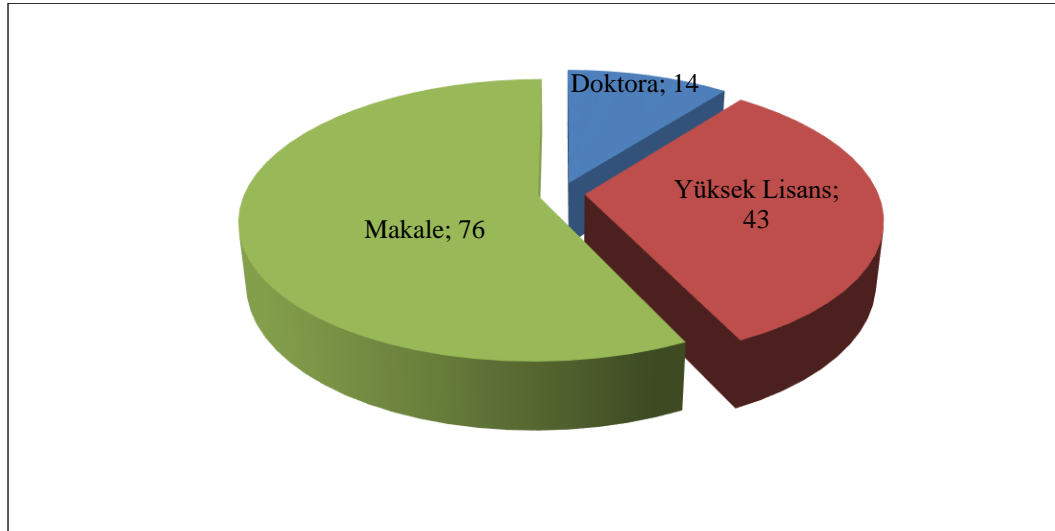
BULGULAR

Elde edilen bulgular, Okul Dışı Öğrenme Ortamları Yayın Sınıflama Formu'nda yer alan her bir tema ve ilgili kodlama bölümleri incelenerek elde edilmiştir.

1- Araştırmaların Künyesi

Araştırmaların künyesine ait bilgiler, yapılan araştırmanın yayın türü, araştırmanın yılı ve ilgili alanda ulaşılan makalelerin yayınlandığı dergi türü şeklinde değerlendirme yapılmıştır.

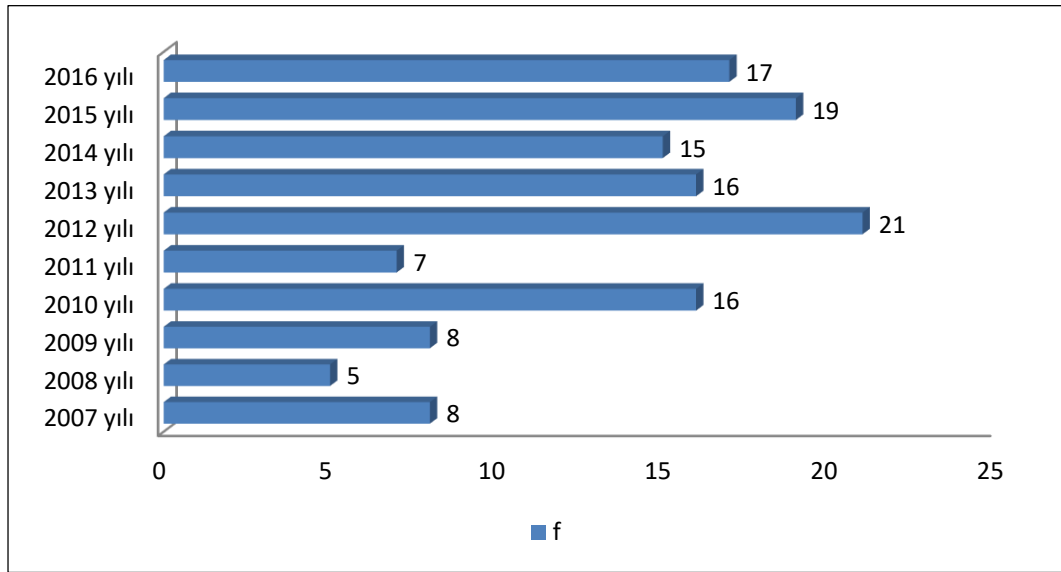
Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların yayın türüne göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Araştırmaların yayın türüne göre frekans dağılımı

Şekil 1'e göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış çalışmaların en fazla makale (76), daha sonra yüksek lisans düzeyinde (43) yapılan araştırmalar olduğu belirlenmiştir. Doktora tezi düzeyinde yapılan okul dışı öğrenme ortamları çalışmalarının ise az düzeyde (14) olduğu tespit edilmiştir.

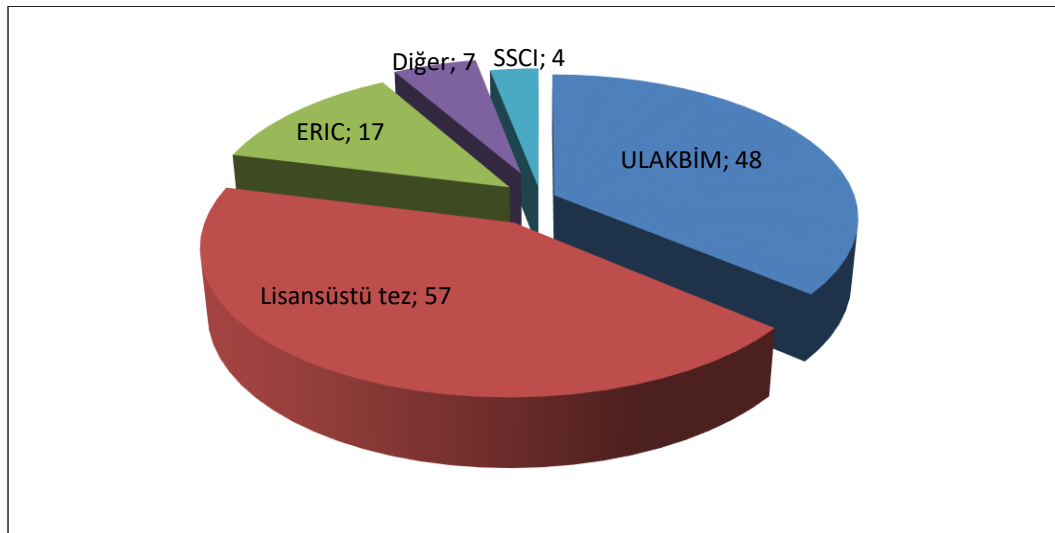
Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların yıllara göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 2’de yer almaktadır.

Şekil 2. Araştırmaların yıllara göre frekans dağılımı

Şekil 2’ye göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılan araştırmaların 2010 yılından itibaren artış gösterdiği belirlenmiştir. Ancak 2008 (5) ve 2011 (7) yıllarında ise diğer 2010 ve üstü yıllara göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılan araştırmalara göre daha düşük düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmalar yayımlandığı dergi türüne göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 3’de sunulmuştur.

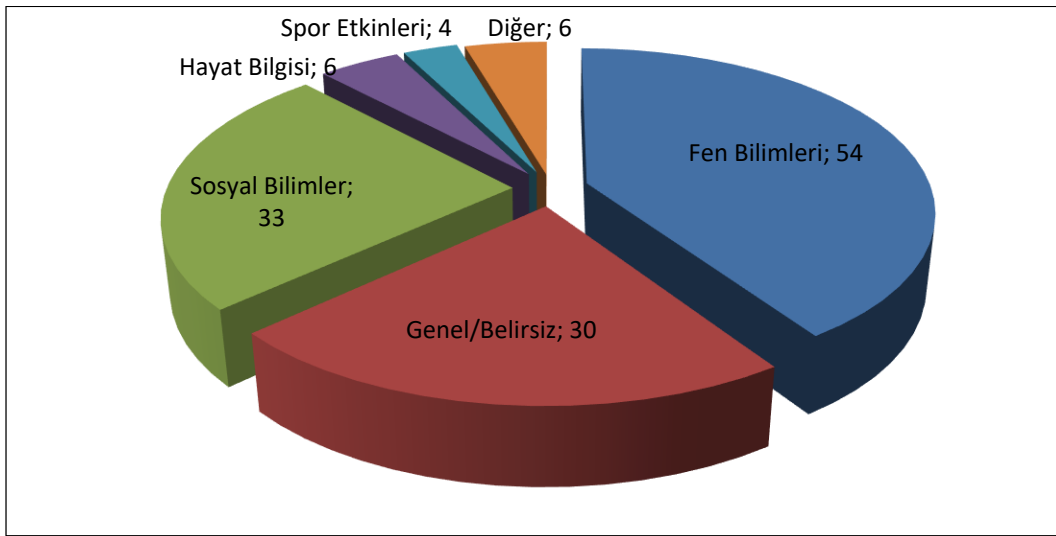

Şekil 3. Araştırmaların yayımlandığı dergi türüne göre frekans dağılımı

Şekil 3’e göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların en fazla lisansüstü tezlerde (57) ve ULAKBİM’de (48) ve daha sonra ERIC (17) veri tabanında taranan dergilerde yer aldığı belirlenmiştir. Ancak okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların SSCI veri tabanında taranan dergilerde (4) oldukça az yer aldığı tespit edilmiştir.

2- Araştırmaların Disiplin Alanı

Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların disiplin alanlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 4’de sunulmuştur.

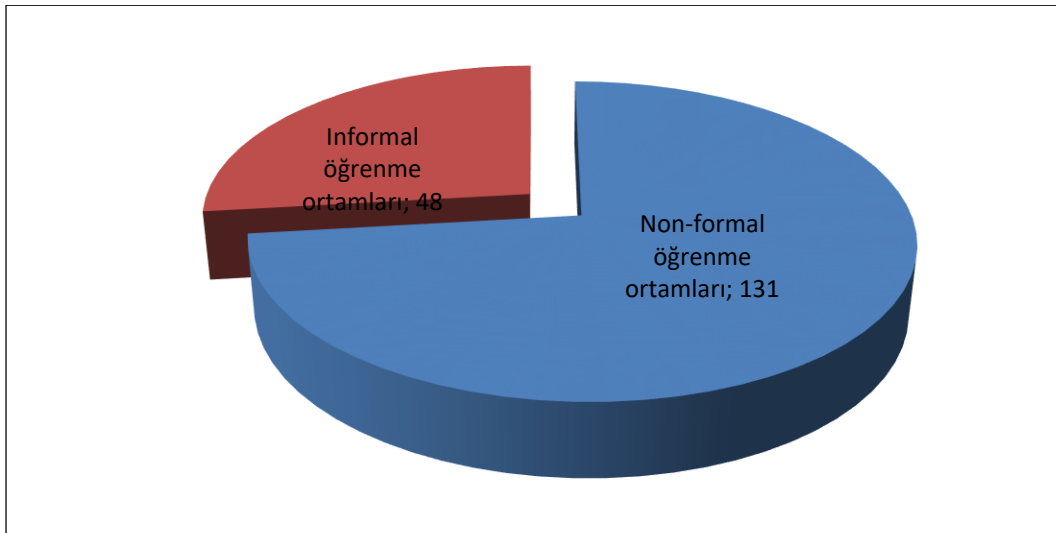

Şekil 4. Araştırmaların disiplin alanlarına göre frekans dağılımı

Şekil 4’e göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların en fazla Fen Bilimleri (54) ve sosyal bilimler alanında (33) olduğu belirlenmiştir. Ancak Hayat bilgisi (6) ve Spor (4) alanlarında okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili yapılmış araştırmaların oldukça az düzeyde olduğu görülmüştür.

3- Araştırmaların Okul Dışı Öğrenme Ortamı Alanları

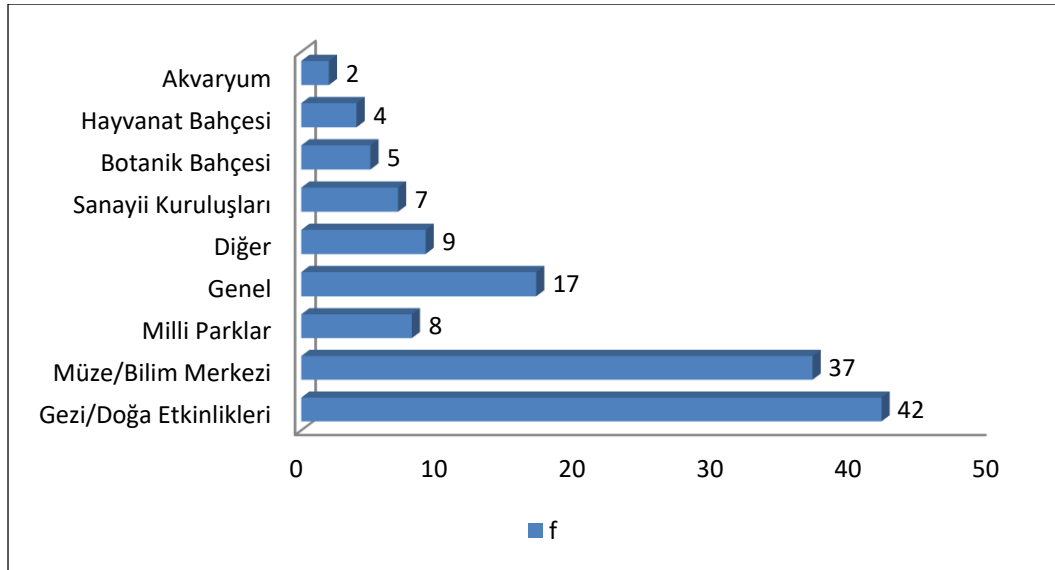
Okul dışı öğrenme ortamı alanlarına ilişkin veriler Şekil 5’te yer almaktadır.

Şekil 5. Araştırmaların okul dışı öğrenme ortamı alanlarına göre frekans dağılımı

Şekil 5’e göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların en fazla non-formal öğrenme ortamı (131) ve devamında informal öğrenme ortamı (48) alanlarında yapıldığı belirlenmiştir.

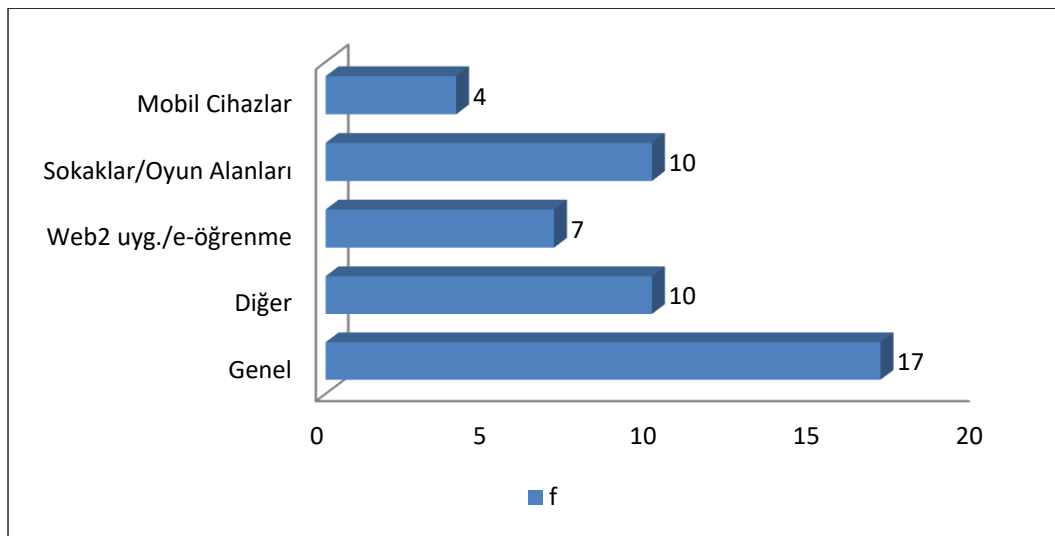
Okul dışı non-formal öğrenme ortamlarına ilişkin veriler Şekil 6’da yer almaktadır.

Şekil 6. Araştırmaların non-formal öğrenme ortamı alanlarına göre frekans dağılımı

Şekil 6'ya göre okul dışı non-formal öğrenme ortamlarında yapılan araştırmaların en fazla Gezi/Doğa etkinlikleri (42) ve Müze/Bilim merkezleri (37) alanlarında yapıldığı belirlenmiştir.

Okul dışı informal öğrenme ortamlarına ilişkin veriler Şekil 7'de yer almaktadır.

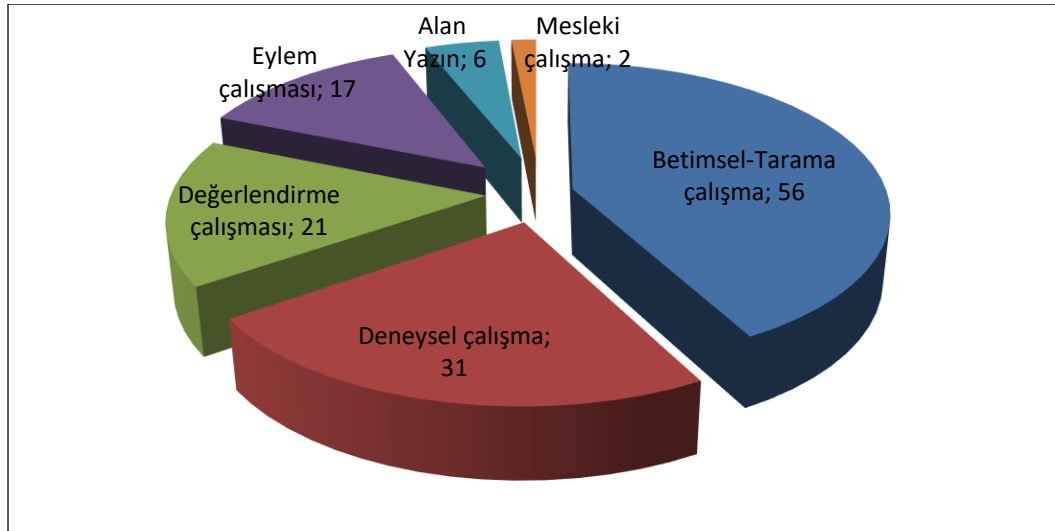

Şekil 7. Araştırmaların informal öğrenme ortamı alanlarına göre frekans dağılımı

Şekil 7'ye göre okul dışı informal öğrenme ortamlarından genel (17) ve sokaklar/oyun alanlarında (10) yapıldığı görülmüştür.

4- Araştırmaların Türü

Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların türüne göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 8'de yer almaktadır.

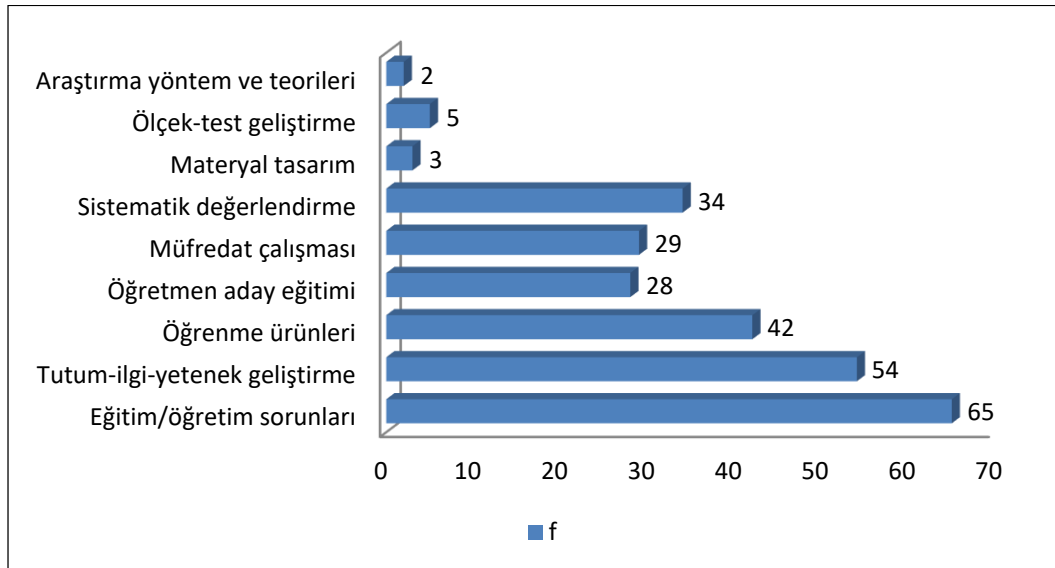

Şekil 8. Araştırmaların türüne göre frekans dağılımı

Şekil 8'e göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırma türünün en fazla betimsel-tarama çalışmaları (56) olduğu görülmüştür. Ayrıca deneysel (31), değerlendirme (21) ve eylem (17) araştırma türlerinin de ilgili alanda fazlaca tercih edilen diğer araştırma türleri olduğu tespit edilmiştir.

5- Araştırmaların Kazanım Konusu

Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların kazanım konularına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 9'da sunulmuştur.

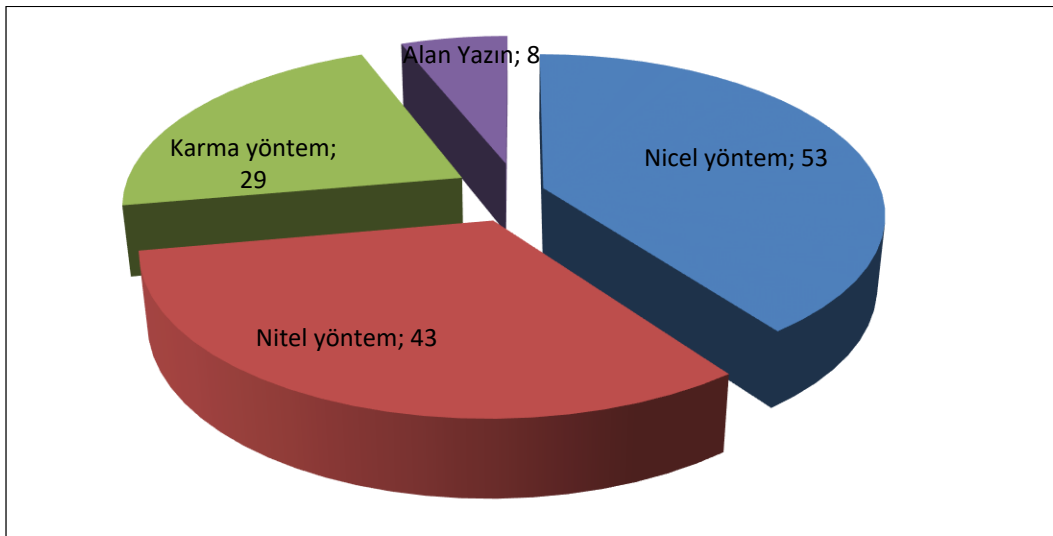
*Araştırmanın kazanım konuları teması başlıklı bölümde birden fazla kodlama yapılmıştır.

Şekil 9. Araştırmaların kazanım konularına göre frekans ve yüzdelik dağılımı

Şekil 9'a göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların en fazla eğitim/öğretim sorunları (65) ve ilgili alana yönelik tutum üzerine yapıldığı (54) belirlenmiştir. Ayrıca öğrenme ürünleri (42), sistematik değerlendirme çalışması (34), müfredat çalışması (29) ve aday öğretmen yetiştirme (28) alanlarında araştırmacıların tercih ettiği diğer kazanım konularıdır. Ancak ölçek-test geliştirme (5), materyal tasarımı (3), araştırma yöntem ve teorileri (2) konularının araştırmacılar tarafından en az tercih edilen araştırma kazanım konuları olduğu tespit edilmiştir.

6- Araştırmaların Yöntemi

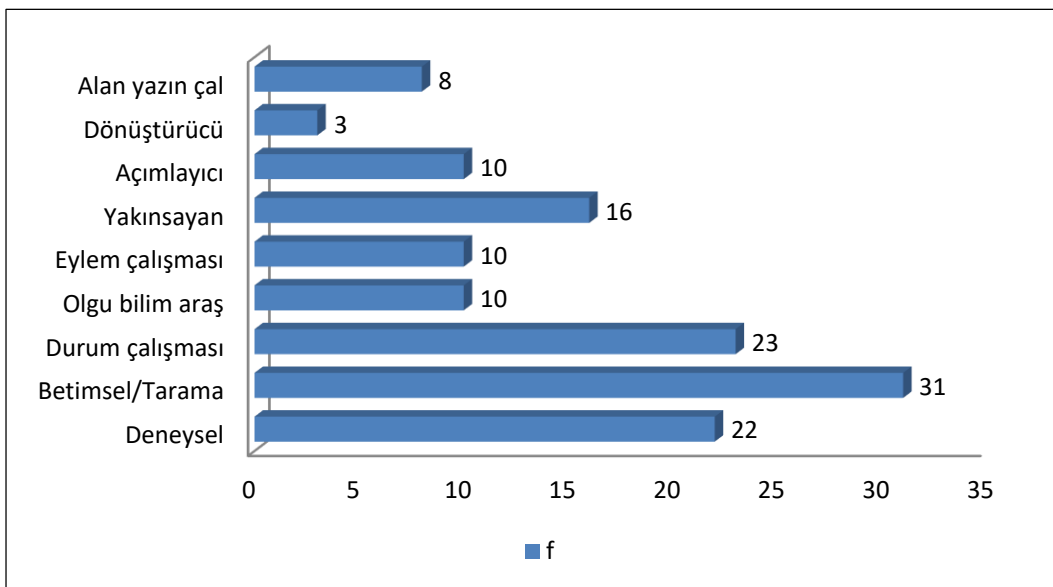
Şekil 10'da okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmalar yöntem türüne göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır.

Şekil 10. Araştırmaların yöntem türüne göre frekans dağılımı

Şekil 10'a göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmalarda en çok nicel yöntemlerin (53) kullanıldığı ve bunu nitel yöntemlerle (43) yapılan çalışmaların takip ettiği görülmüştür.

Şekil 11'de okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların yöntem türünün çeşidine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır.

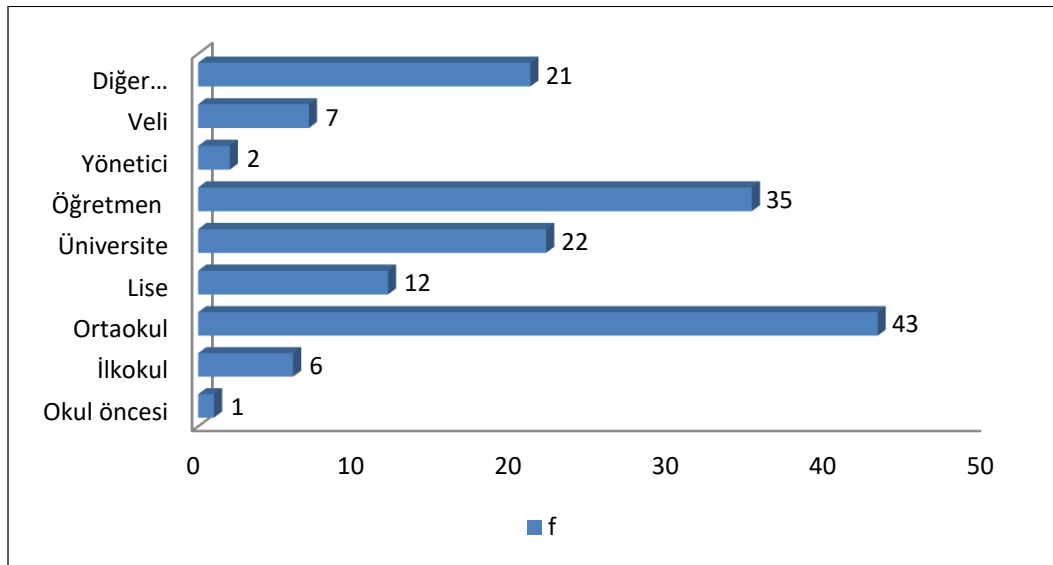

Şekil 11. Araştırmaların yöntem türlerinin çeşidine göre frekans dağılımı

Şekil 11'e göre nicel yöntemlerden en fazla betimsel/tarama (31), nitel yöntemlerden ise en fazla durum çalışması (23), karma yöntemlerden ise en fazla yakınsayan/paralel metotlarının (16) kullanıldığı tespit edilmiştir. İlgili alanda yapılan çalışmalarda alan yazın çalışmalarının (8) en az kullanıldığı görülmüştür.

7- Araştırmaların Örneklem Alanı

Şekil 12’de okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların örneklem alanına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır.

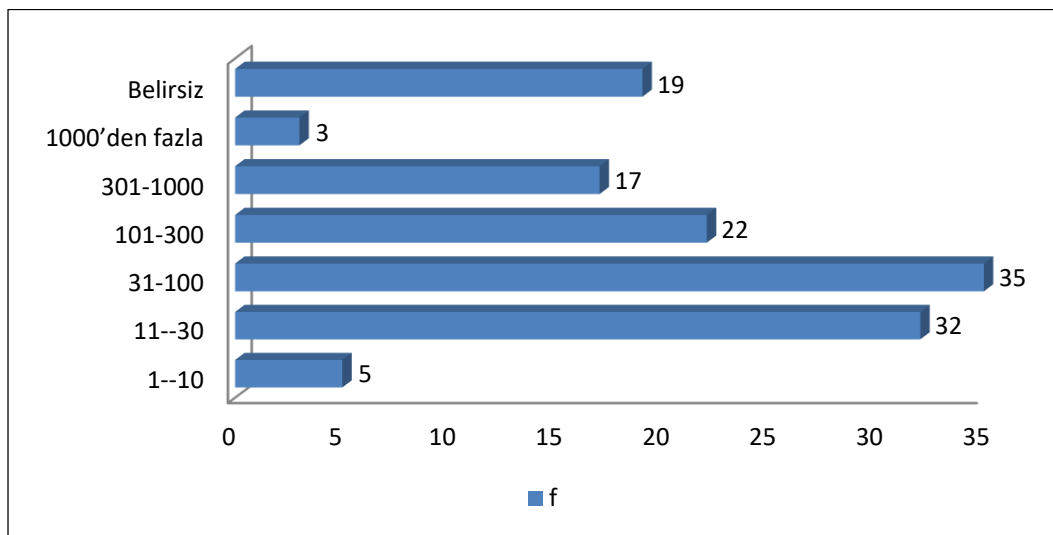

*Araştırmanın çalışma grubu teması başlıklı bölümde birden fazla kodlama yapılmıştır.

Şekil 12. Araştırmaların örneklem alanına göre frekans dağılımı

Şekil 12’ye göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların en fazla ortaokul öğrencileri (43) ve bunu öğretmenler (35) üzerinde yapılan çalışmaların takip ettiği görülmüştür. İlgili alanda okul öncesi (1), ilkokul öğrencilerine (6) ve yöneticilere (2) yönelik yapılan çalışmaların en az olduğu görülmüştür.

Şekil 13’de okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların örneklem büyüklüğüne göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır.

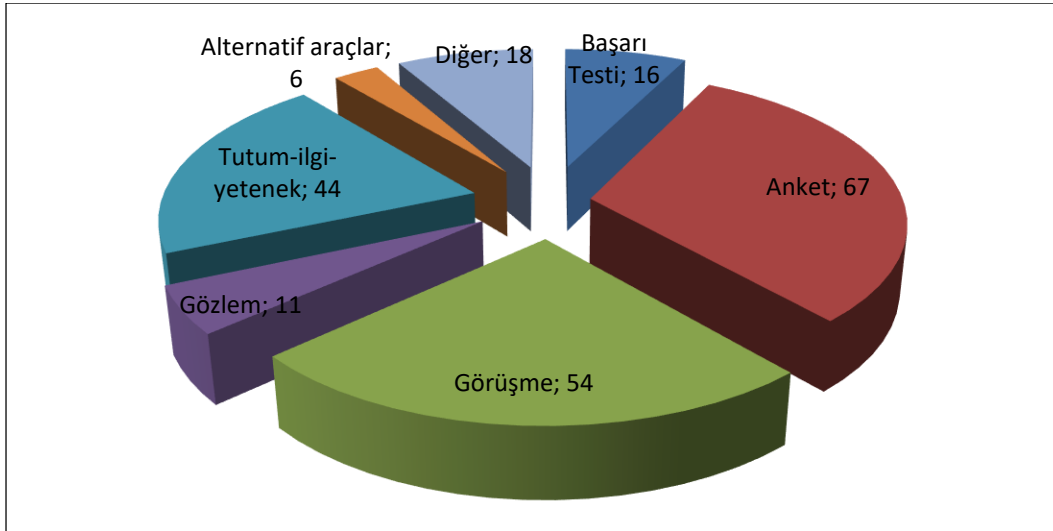
Şekil 13. Araştırmaların örneklem büyüklüğüne göre frekans dağılımı

Şekil 13’e göre, okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların en çok 31-100 (35) arası örneklem üzerinde yapıldığı ve bunu 11-30 (32) arası örneklem üzerinde yapılan çalışmaların takip ettiği görülmüştür. İlgili alanda 1-10 arası (5) ve 1000’den fazla (3) örneklem üzerinde yapılan

çalışmaların en az olduğu belirlenmiştir. Ayrıca araştırmada bazı çalışmaların (19) örneklem büyüklükleri tam olarak tespit edilememiştir.

8- Araştırmaların Veri Toplama Araçları

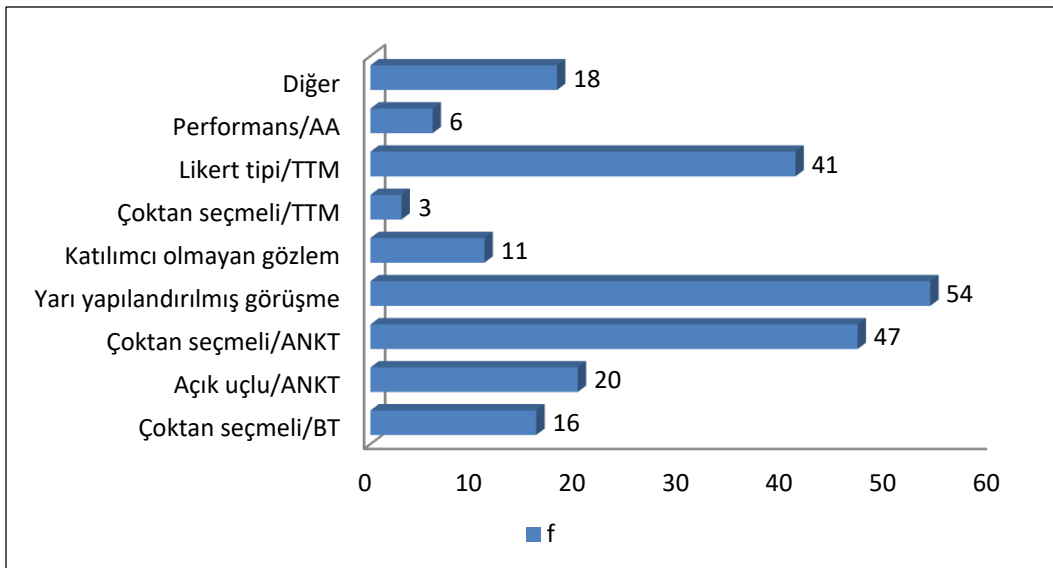
Şekil 14’de okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların veri toplama araçlarına göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler yer almaktadır.

*Yapılan araştırmanın veri toplama araçları teması başlıklı bölümde birden fazla kodlama yapılmıştır.

Şekil 14. Araştırmaların veri toplama araçlarına göre frekans dağılımı

Şekil 15’de okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların veri toplama araçlarının türlerine ilişkin veriler yer almaktadır.

*Yapılan araştırmanın veri toplama araçları teması başlıklı bölümde birden fazla kodlama yapılmıştır.

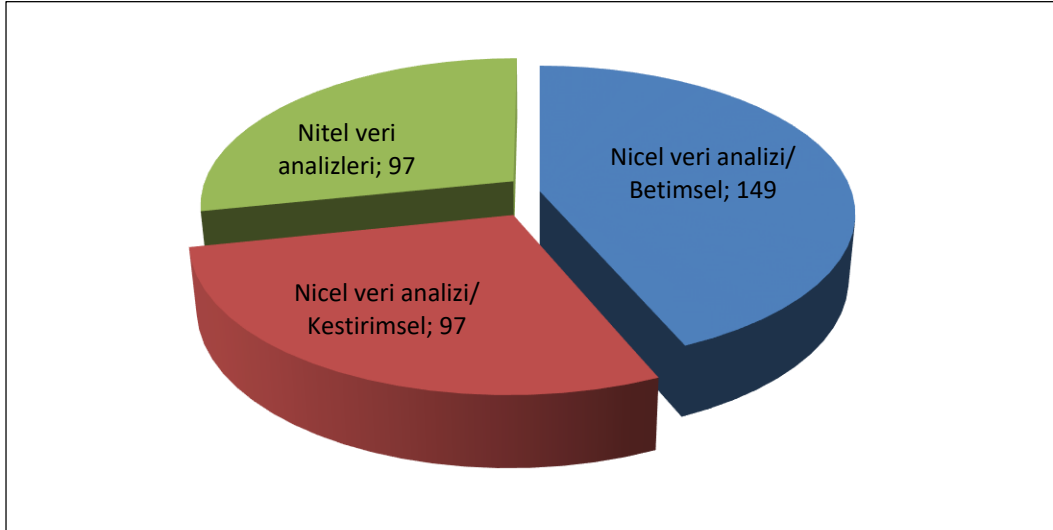
Şekil 15. Araştırmaların veri toplama araçlarının türlerine göre frekans dağılımı

Şekil 14’e göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmalarda veri toplama aracı olarak en fazla anketlerin (67) kullanıldığı ve bunu görüşmeler (54), tutum, ilgi ve yetenek (44) testlerinin takip ettiği görülmüştür. Kullanılan anketlerin Şekil 15’e göre daha çok çoktan seçmeli (47)

ve görüşme formlarının yarı yapılandırılmış olduğu (54), tutum-ilgi-yetenek testlerinin ise likert tipi (41) sorulardan oluştuğu tespit edilmiştir.

9- Araştırmaların Veri Analiz Yöntemi

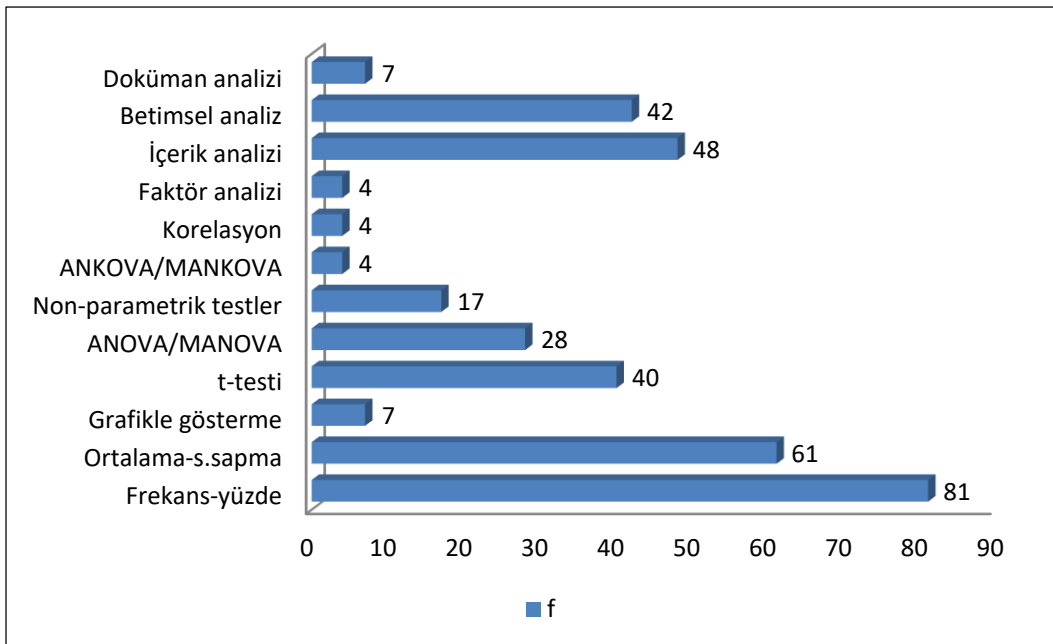
Okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmaların veri analiz yöntemleri incelenirken birden fazla analiz yöntemi bulunan çalışmalarda veriler toplanırken yaptığımız kodlama işlemi her analiz yöntemi için yeniden gerçekleştirilmiştir. Araştırmaların veri analiz yöntemlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 16’da sunulmuştur.

*Araştırmanın veri analiz yöntemleri teması başlıklı bölümde birden fazla kodlama yapılmıştır.

Şekil 16. Araştırmaların veri analiz yöntemlerine göre frekans dağılımı

Araştırmaların veri analiz yöntemlerinin çeşitlerine göre karşılaştırılmasına ilişkin veriler Şekil 17’de sunulmuştur.

*Araştırmanın veri analiz yöntemleri teması başlıklı bölümde birden fazla kodlama yapılmıştır.

Şekil 17. Araştırmaların veri analiz yöntemlerinin çeşitlerine göre frekans dağılımı

Şekil 16'ya göre okul dışı öğrenme ortamları alanında yapılmış araştırmalarda veri analiz yöntemi olarak en fazla betimsel nicel veri analiz yönteminin kullanıldığı (149), bunu kestirimsel nicel veri analizleri (97) ve nitel veri analiz yönteminin (97) takip ettiği belirlenmiştir. Ayrıca Şekil 17'ye göre betimsel nicel veri analizlerinde en fazla frekans-yüzde değerleri (81) ile ortalama-standart sapma değerlerinin (61), kestirimsel nicel veri analizlerinden en fazla t-testi (40), ANOVA/MANOVA (28) ve non-parametrik testlerin (17) kullanıldığı tespit edilmiştir. Nitel veri analizlerinden ise çoğunlukla içerik (48) ve betimsel (42) veri analiz yöntemlerinin kullanıldığı belirlenmiştir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde kodlama formunda yer alan her bir tema tek tek ele alınarak bulgular tartışılmış ve daha sonra önerilerde bulunulmuştur.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmaların künyesi incelendiğinde, ulusal ve uluslararası alanda yayımlanan makalelerin doktora ve yüksek lisans tezlerinden daha fazla olduğu belirlenmiştir. Bu bulgu, Saraç ve Kunt'un (2016) yapılandırmacı öğrenme yaklaşım 7E modeli ile ilgili olarak yapmış oldukları içerik analizi çalışmasının sonucu ile benzerlik göstermektedir. Araştırma sonucuna göre okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin çalışmaların 2012 yılından itibaren belirgin bir şekilde artış gösterdiği görülmektedir. Bu bulgu Yüksel ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan içerik analizi çalışmasından elde edilen sonuç ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca çalışmalardan elde edilen analiz sonuçlarına göre okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin araştırmaların 2012 yılından itibaren artarak devam ettiği görülmektedir. Bu sonuç, ülkemizde son yıllarda okul dışı öğrenme ortamlarının araştırmacılar tarafından dikkat çekici olarak görülmeye başlandığı şekilde yorumlanmıştır.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin lisansüstü tezler haricinde yapılan araştırmaların daha çok ULAKBİM veri tabanında taranan dergiler tarafından yayımlandığı görülmektedir. Bu bulgu Kula ve Sadi (2016) tarafından yapılan içerik analiz çalışmasından elde edilen sonuç ile benzerlik göstermektedir. Ancak okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yayımlanan makalelerin uluslararası veri tabanlı olan ERIC ve SSCI'da çok az yayımlandığı görülmektedir. Ulaşılan bu sonuç İslamoğlu, Ursavaş ve Reisoğlu'nun (2015) içerik analizi çalışmasından elde edilen sonuç ile benzerlik göstermektedir. Bu sonucun ülkemizdeki araştırmacılarının yabancı dil konusunda yeterliliklerinin sınırlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Çünkü Sözbilir ve arkadaşları (2012) ERIC ve SSCI gibi indeksler de taranan ve İngilizce yayın yapan uluslararası akademik dergilerde yayınlanan çalışmaların büyük çoğunluğunun anadili İngilizce olan yazarlar tarafından yapıldığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle ülkemizdeki araştırmacıların İngilizce yeterliliklerinin artırılması okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili uluslararası dergilerde yayınlanan çalışmaların artmasına katkı sağlayabilir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmaların disiplin alanı incelendiğinde, Fen Bilimleri alanında yapılan çalışmaların diğer disiplin alanlarında yapılan çalışmalardan daha fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin Fen Bilimleri eğitiminin günlük hayatla daha çok bağlantılı olan, soyut kavramların da bulunduğu, canlı ve cansız birçok varlığı içinde barındıran, araştırmaya açık alanlar olmasından kaynaklanabilir (Erten ve Taşçı, 2016). Bu sonuç, Saraç ve Kunt'un (2016), yapılandırmacı öğrenme yaklaşımı modellerinden olan 7E modeli ile ilgili olarak yaptıkları içerik analizi çalışmasının sonucu ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle okul dışı ortamlar ile ilgili çalışmaların hayat bilgisi ve sosyal bilimler gibi diğer disiplin alanlarında da artırılması önerilebilir.

Eğitim-öğretim araştırmaları alanında yapılan içerik analizi araştırması sonucunda okul dışı öğrenme ortamlarından non-formal öğrenme ortamlarından gezi/doğa etkinlikleri ve müze/bilim

merkezleri alanlarında informal öğrenme ortamlarından ise sokaklarda/oyun alanlarında yapılan çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir. Alan yazında yapılan birçok araştırmanın sonucu olarak eğitim amaçlı müze gezileri ve doğa etkinlikleri ile oyun alanlarında yapılan etkinliklerin kalıcı bilgi sağlayan, tutum ve ilgiyi artıran, araştırma ve sorgulamaya dayalı öğrenmeyi geliştiren, fen okuryazar bireyler yetiştirmeye olanak sağlayan ortamlar olarak ifade edilmektedir (Bozdoğan, 2008; Bozdoğan ve Yalçın, 2006). Bu anlayışa göre yapılan araştırmada okul dışı non-formal öğrenme ortamları olarak müzeler ve doğa etkinlik gezileri ile informal öğrenme ortamlarından sokakların/oyun alanların daha fazla olmasının mantıklı olduğu düşünülmektedir. Çalışmada okul dışı öğretme ortamı olarak gezi/doğa etkinlikleri, müze/bilim merkezleri çoğunlukla kullanılırken akvaryum, hayvanat bahçesi, botanik bahçeleri ve sanayi kuruluşları gibi okul dışı öğrenme ortamlarının çalışmalarda oldukça az kullanıldığı görülmektedir. Bu nedenle yapılacak çalışmalarda belirtilen bu okul dışı ortamların kullanımını desteklenebilir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar kullanılan yöntem türüne göre incelendiğinde, araştırmaların büyük çoğunluğunda nicel yöntem kullanıldığı görülmektedir. Nicel yöntemlerde de betimsel-tarama modeli daha çok tercih edilmiştir. Bu çalışmadaki nicel araştırmaların daha fazla tercih edilmesi sonucu ile alan yazında eğitim araştırmaları üzerine yapılan (Akaydın ve Çeçen, 2015; Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012; Günay ve Aydın, 2015; İslamoğlu, Ursavaş ve Reisoğlu, 2015; Kanlı ve ark., 2014; Kula ve Sadi, 2015; Kurt ve Erdoğan, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Yüksel ve ark., 2016) içerik analizi çalışmalarında kullanılan yöntem türü sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Araştırmalarda nicel araştırma yöntemlerinin daha fazla kullanılmasının araştırmacıların çalışma sonuçlarını genelleme, geniş örneklemlere ulaştırma, zaman ve maliyet bakımından sağladığı avantajlar, farklı gruplar arasında karşılaştırma yapılabilmesi ve değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesine imkân vermesi gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenilebilir (Göktaş ve ark., 2012; Kâhyaoğlu, 2016). Ayrıca çalışmada karma yöntemlerin kullandığı çalışmaların nicel ve nitel yöntemlerin kullanıldığı çalışmalara göre oldukça az sayıda olduğu belirlenmiştir. Nitel ve nicel çalışma verilerinin aynı çalışmada ele alınarak farklı veri kaynaklarının beraberce doğrulandığı karma çalışmaların (Creswell, 2005) ülkemizde eğitim alanında yapılan alan incelemesi içerik analizi araştırmalarında oldukça sınırlı sayıda olduğu ifade edilmiştir (Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012). Bu durumda nitel ve karma araştırma yöntemleri eğitim alanındaki sorunların altında yatan sebepleri derinlemesine ortaya koyma imkânı sağladığından bu araştırma yöntemlerinin daha yaygın olarak kullanılması ülkemizde okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili çalışmalara derinlik kazandıracaktır. Bu nedenle araştırmacılar karma çalışmalara öncelik verebilirler.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar araştırma türüne göre incelendiğinde, betimsel/tarama araştırmaların diğer araştırma türlerinden fazla olduğu görülmektedir. Alan yazında yapılan çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşan içerik analizi çalışmaları mevcuttur (Akaydın ve Çeçen, 2015; Bıkmaz ve ark., 2013; Günay ve Aydın, 2015; Kanlı ve ark., 2014; Ozan ve Köse, 2014; Yüksel ve ark., 2016). Ayrıca araştırma sonucunda nicel araştırma yöntemlerinden betimsel/tarama araştırmalarının oldukça fazla ve deneysel araştırma yöntemlerinin ise daha az olduğu belirlenmiştir. Deneysel çalışmaların deney ve kontrol gruplarını gerektirmesi, uygulama sürecinin zor ve uzun zaman alması, veri analizlerinin daha karmaşık olabilmesi, deneysel çalışmalara daha az yer verilmesine sebep olmuş olabilir. Ayrıca, araştırmacıların daha fazla durum tespiti çalışmalarına odaklanması ve nedensel karşılaştırmalı çalışmalara çok fazla eğilimi olmaması betimsel/tarama araştırmalarının tercih edilme nedenlerinden sayılabilir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar kazanım konularına göre incelendiğinde, daha çok okul dışı öğrenme ortamları alanında eğitim/öğretim sorunları, okul dışı öğrenme ortamlarına karşı tutum-ilgi geliştirme ve okul dışı ortamların öğrenme ürünlerine etkisi

doğrultusunda olduğu görülmektedir. Alan yazında yapılan araştırmalarda hedef kazanım sonuçları arasında eğitim/öğretim sorunları alanında (Bozdoğan, 2015; Tatar ve Bağrıyanık, 2012; Ünal, Yıldırım ve Çelik, 2010), tutum-ilgi geliştirme alanında (Ertaş, Şen ve Parmasızoğlu, 2011; Şentürk ve Özdemir, 2014; Tortop ve Özek, 2013) ve öğrenme ürünlerine etkisi alanında (Balkan Kıyıcı ve Atabek Yiğit, 2010; Şentürk ve Özdemir, 2014; Yavuz, 2012) benzer sonuçlara ulaşan akademik çalışmalar mevcuttur. Ayrıca alan yazında yapılan çalışmalarda hedef kazanımların benzerliği hususunda örtüşen sonuçlara ulaşan içerik analizi çalışmaları da mevcuttur (Göktaş ve ark., 2012; Saraç ve Kunt, 2016; Yüksel ve ark., 2016).

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar örneklem alanına göre incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin ve öğretmenlerin daha çok kullanıldığı görülmektedir. Örneklem büyüklüğü olarak ise, 31-100 ile 11-30 kişi arasında olan örneklem büyüklüğünün en fazla kullanıldığı görülmektedir. Bu sonuçlar, Akaydın ve Çeçen (2015) ile Kula ve Sadi'nin (2015) yaptıkları içerik analizi çalışmasında kullanılan örneklemin çoğunlukla ortaokul öğrencileri ve Bıkmaz ve arkadaşları (2013) ile Yüksel ve arkadaşları (2016) yaptıkları çalışmalarda örneklemin çoğunlukla öğretmenlerden oluştuğu araştırma sonucu ile bu araştırma sonuçları örtüşmektedir. Ayrıca örneklemin büyüklüğü bakımından bu çalışmada ulaşılan sonuçlar ile alan yazında eğitim araştırmaları üzerine yapılan içerik analizi çalışmalarında 11-30 ile 31-100 kişi arasında olan örneklem büyüklüğü sonuçları benzerlik göstermektedir (Akaydın ve Çeçen, 2015; Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012; Kula ve Sadi, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Saraç ve Kunt, 2016). Sonuçta bu çalışmada örneklem büyüklüğünün çoğunlukla 11-100 aralığında olması bulgusu ile en fazla çalışmanın nicel olarak gerçekleştirilen betimsel/tarama araştırmaları olduğu bulgusunun çeliştiği düşünülmüştür. Bu durumda nicel tarama yöntemi araştırmalarında örneklem büyüklüğünün oldukça yüksek olması beklenebilir. Çünkü nicel çalışmalarda örneklem büyüklüğünün olması gerektiğinden daha az olması araştırma sonuçlarının güvenilirliğini ve dış geçerliğini düşürebilmektedir (Creswell, 2005; Fraenkel, Wallen, Hyun, 2012). Bu nedenle okul dışı öğrenme ortamı alanında yapılacak nicel desenli betimsel/tarama yönteminde yapılacak çalışmalarda örneklem büyüklüğünün evreni daha iyi temsil edecek şekilde ve daha fazla sayıda tutulması çalışma verilerinin güvenilirliğini destekleyebilir.

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar veri toplama araçlarına göre incelendiğinde, anket, görüşme ve tutum-ilgi-yetenek anket formlarının daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Bunun sebebi, araştırmanın büyük çoğunluğunda nicel yöntem ve betimsel-tarama deseni kullanıldığı için olabilir. Aynı zamanda, anket formlarından başarı testleri, görüşme formlarından yarı yapılandırılmış görüşmeler ve tutum-ilgi-yetenek formlarından ise likert tipi ölçekler en fazla kullanılmıştır. Bu sonuçlar eğitim alan yazında yer alan araştırmaları içerik analizi araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir (Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012). Alan yazında eğitim araştırmaları üzerine yapılan içerik analizi çalışmalarında da anket formu olarak başarı testi kullanan (Bıkmaz ve ark, 2013; Kanlı ve ark., 2014; Kula ve Sadi, 2015; Kurt ve Erdoğan, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Saraç ve Kunt, 2016), yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanan (Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012; Günay ve Aydın, 2015; İslamoğlu, Ursavaş ve Reisoğlu, 2015; Kanlı ve ark., 2014; Kula ve Sadi, 2015; Kurt ve Erdoğan, 2015) ve likert tipi ölçek kullanan (Akaydın ve Çeçen, 2015; Bıkmaz ve ark, 2013; Günay ve Aydın, 2015; İslamoğlu ve ark., 2015; Ozan ve Köse, 2014; Saraç ve Kunt, 2016; Yüksel ve ark., 2016) çalışmalarla bu çalışma sonuçları benzerlik göstermektedir. Ayrıca incelenen araştırmalarda veri toplamak için birden fazla veri toplama aracının kullanıldığı görülmüştür. Ancak bu tür çalışmaların beklenen düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Bu sebeple çalışmalarda bulgularının güvenilirliğini artırmak ve daha geçerli sonuçlara ulaşabilmek için araştırmacıların birden fazla veri toplama aracı kullanmaları önerilebilir. Çünkü bir araştırmada bulgular farklı türdeki verilerle desteklendiğinde, araştırma verilerinin zenginliği, güvenilirliği ve geçerliliği artacaktır (Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012; Fraenkel, Wallen, Hyun, 2012).

Okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan çalışmalar veri analiz yöntemlerine göre incelendiğinde, doğal olarak en fazla nicel veri analizlerinin kullanıldığı görülmektedir. Nicel veri analizlerinden betimsel olarak frekans-yüzde ve ortalama-standart sapma değerleri, kestirimsel olarak ise t-testi ve ANOVA/MANOVA analizleri daha fazla kullanılmıştır. Nicel veri analiz yöntemlerinde, betimsel/tarama ve yarı deneysel desen kullanılarak elde edilen verilerin analizinde, frekans-yüzde ve ortalama-standart sapma ile doğal olarak uygulama öncesi ve sonrası grupların ortalama değerlerinin, gruplar arasındaki ilişkilerin tespit edilebilmesi için t-testi ve ANOVA/MANOVA analizlerin kullanılması gerektiği söylenebilir. Alan yazına bakıldığında eğitim alanındaki araştırmalarda betimleyici istatistikler, t-testi ve ANOVA gibi istatistiksel yöntemlerin çoğunlukla kullanıldığı araştırma sonuçları ile bu çalışma sonuçları örtüşmektedir (Erdem, 2011). Ayrıca nitel veri analiz yöntemlerinde de içerik analizi ve betimsel analizler kullanılarak veriler elde edilmiştir. Alan yazında eğitim araştırmaları üzerine yapılan içerik analizi çalışmalarında da betimsel nicel veri analiz türleri kullanan (Akaydın ve Çeçen, 2015; Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012; Günay ve Aydın, 2015; Kanlı ve ark., 2014; Kula ve Sadi, 2015; Kurt ve Erdoğan, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Saraç ve Kunt, 2016; Yüksel ve ark, 2016), kestirimsel nicel veri analiz türleri kullanan (Akaydın ve Çeçen, 2015; Günay ve Aydın, 2015; Kula ve Sadi, 2015; Kurt ve Erdoğan, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Saraç ve Kunt, 2016; Yüksel ve ark, 2016), nitel veri analizlerinden içerik analiz metodunu kullanan (Günay ve Aydın, 2015; Kurt ve Erdoğan, 2015; Ozan ve Köse, 2014; Yüksel ve ark, 2016) ve nitel veri analizlerinden betimsel analiz metodunu kullanan (Akaydın ve Çeçen, 2015; Sözbilir, Güler ve Çiltaş, 2012; Kanlı ve ark., 2014; Yüksel ve ark, 2016) çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmaktadır.

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu önerilerde bulunulmuştur.

- Çalışma sonucunda incelenen araştırmaların büyük kısmının Fen Bilimleri alanında olduğu görülmüştür. Araştırmacılar tarafından diğer disiplin alanlarında da okul dışı öğrenme ortamları daha fazla kullanılabilir.
- Çalışmada, içerik analizi yapılan araştırmalarda çoğunlukla nicel yöntemin kullanıldığı görülmüştür. Bu nedenle araştırmacılar çalışmalarında daha derinlikli, geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek bakımından karma yöntem kullanabilirler.
- İncelenen araştırmalarda, genellikle okul dışı öğrenme uygulamalarının ortaokul ve öğretmenler düzeyinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu nedenle okul dışı öğrenme araştırmaları özellikle ilköğretim ve üniversite öğrencileri düzeyinde gerçekleştirilebilir.
- Okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili çalışmalarda kullanılan veri toplama araçları ve veri analiz yöntem ve teknikleri çeşitlendirilebilir.
- Konuyla ilgili olarak daha derinlikli, geçerli ve güvenilir sonuçlar elde etmek bakımından karma desenli çalışmalara yer verilebilir.
- Ülkemizdeki araştırmacıların İngilizce yeterlilikleri geliştirilmeli ve okul dışı öğrenme ortamları ile ilgili uluslararası indekslerde taranan dergilerde yayınlanan çalışmaların sayısı artırılmalıdır.
- Okul dışı öğrenme ortamı alanında yapılacak nicel desenli betimsel/tarama yönteminde yapılacak çalışmalarda örneklem büyüklüğünün evreni daha iyi temsil edecek belirlenmelidir.
- Okul dışı öğrenme ortamı olarak akvaryum, hayvanat bahçesi, botanik bahçeleri ve sanayi kuruluşları gibi okul dışı öğrenme ortamlarının kullanıldığı çalışmaların sayısı artırılabilir.

KAYNAKÇA

Akaydın, Ş., & Çeçen, M. A. (2015). Okuma becerisiyle ilgili makaleler üzerine bir içerik analizi. *Eğitim ve Bilim*, 40(178).

- Aktekin, S. (2008). Müze uzmanlarının okulların eğitim amaçlı müze ziyaretlerine ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 103-111.
- Balkan Kıyıcı, F., & Atabek Yiğit, E. (2010). Science education beyond the classroom: A field trip to wind power plant. *International Online Journal of Science Education*, 28(12), 1373-1388.
- Berberoğlu, O. E., & Uygun S. (2013). “Sınıf Dışı Eğitimin Dünyadaki ve Türkiye’deki Gelişiminin İncelenmesi”. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 9(2), 32-42.
- Bıkmaz, F. H., Aksoy, E., Tatar, Ö., & Altınyüzük, C. A. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009). *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- Bozdoğan, A.E. (2008). Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Bilim Merkezlerini Fen Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi: Feza Gürsoy Bilim Merkezi Örneği. *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 19-41.
- Bozdoğan, A.E. (2015). Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz- yeterlik İnancı Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Kuramsal Eğitim bilim Dergisi*, 9(1), 111-129.
- Bozdoğan, A.E., Okur, A., & Kasap, G. (2015). Planlı Bir Alan Gezisi için Örnek Uygulama: Bir Fabrika Gezisi.
- Bozdoğan, A.E., & Yalçın, N. (2006). Bilim merkezlerinin ilköğretim öğrencilerinin fene karşı ilgi düzeylerinin değişmesine ve akademik başarısına etkisi: *Enerji parkı*. *Ege Eğitim Dergisi*, 2(7), 95-114.
- Carrier, S. J. (2009). The effects of outdoor science lessons with elementary school students on preservice teachers’ self-efficacy. *Journal of Elementary Science Education*, 21(2),35-48.
- Creswell, J. W. (2005). Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research (2nd ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education, Inc.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik Analizinin Parametreleri. *Education & Science/Eğitim ve Bilim*, 39(174).
- Çepni, S. (2012). Introduction to research and project work. *Celepler Printing, Trabzon, Turkey*.
- Davidson, S. K. (2006). *Student perspectives on their school trips to zoos*. Unpublished dissertation. University of California, Davis, USA.
- Dillon J., Rickinson, M., Teamey, K., Morris, M., Choi, M. Y., Sanders, D., & Benefield, P. (2006). The value of outdoor learning: evidence from research in the UK and elsewhere. *School Science Review*, 87(320), 107-111.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 140-147.
- Ertaş, H., Şen, A. İ., & Parmaksızoğlu, A. (2011). Okul dışı bilimsel etkinliklerin 9. sınıf öğrencilerinin enerji konusunu günlük hayatla ilişkilendirme düzeyine etkisi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi [EFMED]*, 5(2), 178-198.
- Erten, Z., & Taşçı, G. (2016). Fen Bilgisi Dersine Yönelik Okul Dışı Öğrenme Ortamları Etkinliklerinin Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisinin Değerlendirilmesi. *Journal of Education Faculty*, 18(2), 638-657.
- Eshach, H. (2007). Bridging In-school and Out-of-school Learning: Formal, Non-Formal, and Informal Education. *Journal of Science Education and Technology*, 16, 171-190
- Falk, J.H., & Adelman, L.M. (2003). Investigating the impact of prior knowledge and interest on aquarium visitor learning. *Journal of Research in Science Teaching*, 40(2), 163-176.
- Fidan, N. (2012) Okulda Öğrenme ve Öğretme Kitabı Baskı: 3 Syf:4-5

- Fraenkel J., Wallen. N., & Hyun. H (2012). How to design and evaluate research in education. New York: McGraw Hill.
- Gerber, B.L., Marek, E.A., & Cavallo, A.M.L. (2001). Development of an informal learning opportunities assay. *International Journal of Science Education* 23(6), 569-583.
- Göktaş, Y., Küçük, S., Aydemir, M., Telli, E., Arpacık, Ö., Yıldırım, G., & Reisoğlu, İ. (2012). Türkiye’de eğitim teknolojileri araştırmalarındaki eğilimler: 2000-2009 dönemi makalelerinin içerik analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(1), 177-199.
- Güler, T. (2009). Ekoloji Temelli Bir Çevre Eğitiminin Öğretmenlerin Çevre Eğitimine Karşı Görüşlerine Etkileri. *Eğitim ve Bilim*, 34, 146-151.
- Güler, A. (2011). Impact of a planned museum tour on the primary school students’ attitudes. *Elementary Education Online*, 10(1), 169-179.
- Günay, R., & Aydın, H. (2015). Türkiye’de çok kültürlü eğitim ile ilgili yapılan araştırmalarda eğilim: bir içerik analizi çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 40(178).
- Hakverdi Can, M. (2013). İlköğretim Öğrencilerinin Bilim Merkezindeki Deney Setleri Hakkındaki Görüşleri ve Öğrenme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Özel Sayı (1)*, 219-229.
- İslamoğlu, H., Ursavaş, Ö. F., & Resioğlu, İ. (2015). Fatih projesi üzerine yapılan akademik çalışmaların içerik analizi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1).
- Kahyaoğlu, M. (2016). Türkiye’de Çevre Eğitimi Üzerine Yapılan Araştırmalar: Bir İçerik Analizi Çalışması. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (34), 50-60
- Kanlı, U., Gülçiçek, Ç., Göksu, V., Önder, N., & Oktay, Ö. (2014). Ulusal fen bilimleri ve matematik eğitimi kongrelerindeki fizik eğitimi çalışmalarının içerik analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2).
- Karataş, A. (2011). Çevre bilincinin geliştirilmesinde doğa tarihi müzelerinin rolü. *Uluslar Arası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 27.
- Kula, F., & Sadi, Ö. (2016). Türk Fen Bilimleri Eğitiminde Araştırma ve Yönelimler: 2005–2014 Yılları Arası Bir İçerik Analizi. *İlköğretim Online*, 15(2).
- Kurt, A., & Erdoğan, M. (2015). Program değerlendirme araştırmalarının içerik analizi ve eğilimleri; 2004-2013 yılları arası. *Eğitim ve Bilim*, 40(178).
- Melber, L.H. & Abraham, L.M. (1999). Beyond the classroom: Linking with informal education. *Science Activities*, 36, 3-4.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2002). Reflections and advice. *The qualitative researcher’s companion*, 393-397.
- National Research Council (NRC). (2009). Learning science in informal environments: People, places, and pursuits Washington, DC: National Academies Press.
- Ozan, C., & Köse, E. (2014). Eğitim programları ve öğretim alanındaki araştırma eğilimleri. *Sakarya University Journal of Education*, 4(1), 116-136.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative Research and Evaluation Methods*, 3d Edition. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Saraç, H., & Kunt, H. (2016). Yapılandırmacı Yaklaşım 7e Öğrenme Halkası Modeli İle İlgili Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması. *Electronic Turkish Studies*, 11(9).
- Sözbilir, M., Güler, G., & Çiltaş, A. (2012). Türkiye’de matematik eğitimi araştırmaları: Bir içerik analizi çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12, 565-580.
- Sturm, H., & Bogner, F. X. (2010). Learning at Workstations in Two Different Environments: A Museum and A Classroom. *Studies in Educational Evaluation*, 36, 14-19.

- Şentürk, E., & Özdemir, Ö. F. (2014). The effect of science centres on students' attitudes towards science, *International Journal of Science Education*, 4(1), 1-24.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*.
- Tal, T., & Morag, O. (2009). Reflective practice as a means for preparing to teach outdoors in an ecological garden. *Journal of Science Teacher Education*, 20, 245-262.
- Tatar, N., & Bağrıyanık, K. E. (2012). Fen ve Teknoloji dersi öğretmenlerinin okul dışı eğitime yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 11(4), 883-896.
- Thomas, G. (2010) Facilitator, teacher, or leader? Managing conflicting roles in outdoor education. *Journal of Experiential Education*, 32(3), 239–254.
- Tortop, H. S., & Özek, N. (2013). Proje tabanlı öğrenmede anlamlı alan gezisi; güneş enerjisi ve kullanım alanları konusu. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 300-307.
- Ünal, A., Yıldırım, A., & Çelik, M. (2010). İlköğretim okulu müdür ve öğretmenlerinin velilere ilişkin algılarının analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 261-272.
- Wiegand, F., Kubisch, A., & Heyne, T. (2013). Out- Of- School Learning İn The Botanical Garden: Guided Or Self – Determined Learning At Work stations? *Studies in Educational Evaluation*, 39, 161-168.
- Yardımcı, E. (2009). *Yaz bilim kampında yapılan etkinlik temelli doğa eğitiminin ilköğretim 4 ve 5. sınıftaki çocukların doğa algılarına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Yavuz, M. (2012). *Fen eğitiminde hayvanat bahçelerinin kullanımının akademik başarı ve kaygıya etkisi ve öğretmen-öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yüksel, S., Gündoğdu, K., Akyol, B., & Vural, R. A. (2016). Hayat Boyu Öğrenme Konusunda Yayımlanan Tez ve Makalelere İlişkin Bir İçerik Analizi: 2000-2015. *Journal of Education Faculty*, 18(2), 1491-1513.

Ek 1. Okul Dışı Öğrenme Ortamları Yayın Sınıflama Formu

A-Araştırmanın Künyesi					
1-Araştırmanın adı:					
2-Yazar/lar:			T.C ()	Yabancı ()	Karma ()
3-Araştırmanın yay. türü: Dr () Y.Lis. () Makale ()		Ulusal ()	Uluslararası ()	Yıl:	Dil:
4-Derginin adı / türü:		SCI/SSCI ()	ERIC/BEI/AEI ()	ULAKBİM ()	Diğer... ()
B- Araştırmanın Disiplin Alanı					
1-Fen bilimleri ()	2-Hayat bilgisi ()	3-Sosyal bil. ()	4- Genel ()	5- Spor ()	6-Diğer. ()
C- Okul Dışı Öğrenme Ortamı Alanları					
1- Non-formal öğrenme ortamı alanları ()			2- İnfomal ortamı alanları ()		
11- Hayvanat Bahçesi ()	17- Milli Parklar ()		21- Sokaklar/Oyun alanları ()		
12- Botanik Bahçesi ()	18- İnteraktif Sergiler ()		22 -Mobil cihazlar ()		
13- Müzeler/Bilim Merkezleri ()	19-Akvaryumlar ()		23- Ev Ortamı ()		
14- Planetaryumlar ()	20- Genel... ()		24- Okullarda ücretsiz faaliyetler ()		
15- Geziler/Doğa etkinlikleri ()	21- Diğer... ()		25- Web.2 uygulamaları / e - öğrenme ()		
16- Sanayii Kuruluşları ()			26- Genel... ()		
				27- Diğer... ()	
D- Araştırmanın Türü					
1- Alan yazın der. ()	3- Kuramsal çal. ()	5- Eylem çal. ()	7- Mesleki çal. ()		
2- Deneysel çal. ()	4- Betimsel / Tarama çal. ()	6- Yöntem çal. ()	8- Değerlendirme çal. ()		
E- Araştırmanın Kazanım Konusu					
1- Öğrenme ürünleri ()	4- Tutum-ilgi-yetenek ()	7- Müfredat çalış. ()	10- Yönetim ()		
2- Öğretim materyali tasar. ()	5- Araştırma yön. ve teori ()	8- Ölçek-test geliş. ()	11- Diğer... ()		
3- Eğitim/öğretim sorunları ()	6- Öğretmen/aday eğitimi ()	9- Sistematik değ. ()			
F- Araştırmanın Yöntemi					
1-Nicel ()		2-Nitel ()		3-Karma ()	
11- Deneysel ()	12- Tarama ()	21-Kültür analizi / Etnografi ()		31- Yakınsayan/ Paralel... ()	
111- Tam deney ()	121- Betimsel ()	22-Olgu-bilim /Fenomonoloji ()		27- Kavram analizi ()	
112- Yarı deney ()	122- Karşılaştırmalı ()	23-Durum çalış. ()		28-Yorumlama /Derleme... ()	
113- Zayıf deney ()	123- Korelasyonel ()	24-Teori-kuram oluş ()		29- Söylem analizi ()	
114-Tek denek. ()	124- Tarama yön. ()	25-Eleştirel kuram ()		30- Eylem araş. ()	
				34-Dönüştürücü /çok aşamalı ()	
G- Araştırmanın Çalışma Grubu / Örnekleme					
1- Örnekleme Alanı ()			2- Örnekleme Büyüklüğü () / 3- Belirsiz ()		
11- Okul öncesi ()	14- Lise(9-12)()	17- Yöneticiler ()	21- 1-10 arası ()	24- 101-300 ()	
12- İlkokul (1-4) ()	15- Üniversite ()	18- Veliler ()	22- 11-30 arası ()	25- 301-1000 ()	
13- Ortaokul (5-8) ()	16- Öğretmen ()	19- Diğer... ()	23- 31-100 arası ()	26- 1000'den faz. ()	
H- Araştırmanın Veri Toplama Araçları					
1- Başarı testleri ()		2- Anket ()		3- Görüşme ()	
11- Açık uçlu ()		21- Açık uçlu ()		31- Yapılandırılmış ()	
12- Çoktan seçmeli ()		22- Çoktan seçmeli ()		32- Yarı-yapılandırılmış ()	
13- Diğer... ()		23- Likert tipi ()		33- Yapılandırılmamış ()	
		24- Diğer... ()		34- Online görüşme ()	
5- Tutum/ilgi/yetenek ()		6- Alternatif araçlar ()		7- Doküman ()	
51- Açık uçlu ()		61- Performans testleri ()		8- Diğer... ()	
52- Çoktan seçmeli ()		62- Tanılayıcı testler ()			
53- Likert tipi ()		63- Kavram haritaları ()			
54- Diğer... ()		64- Port folyo vb. ()			
I-Araştırmanın Veri Analiz Yöntemi					
1- Nicel veri analizi ()			2- Nitel veri analizi ()		
11- Betimsel ()		12- Kestirimsel ()		21- İçerik analizi ()	
111- Frekans/yüzde ()		121- Korelasyon ()		22- Betimsel analiz ()	
112- Ortalama/s.sapma ()		122- t-testi ()		23- Meta analiz ()	
113- Grafikle gös. ()		123- ANOVA/MANOVA ()		24- Doküman analiz ()	
114- Diğer... ()		124- ANKOVA/MANKOVA ()		25- Diğer... ()	
		125- Faktör analizi ()			
		126- Non-parametrik testler ()			
Açıklama:					